

Värnplikens hyllningskör har fel om integrationen

Dagens Samhälle den 16 augusti 2016

Att politiska reformer tenderar att få oavsiktliga konsekvenser är ett välkänt fenomen. Oavsett intentioner är det naturligtvis svårt att förutse exakt vilka effekter reformerna får i slutändan. Men lika ofta verkar makthavare förblindas – och deras framsynthet försämras – av viljan att förverkliga sina intentioner.

Ett viktigt exempel på detta gäller den allmänna värnplikten. När alliansregeringen avskaffade värnplikten för sju år sedan hette det att systemet hade spelat ut sin roll. Sannolikheten att andra länder skulle angripa Sverige ansågs obefintlig, samtidigt som ett yrkesförsvar bedömdes vara mer effektivt.

I takt med att Rysslands aggressioner har ökat, ter sig detta argument alltmer baserat på önsketänkande och otillräcklig vidsyn. Det nya systemet har dessutom varit dysfunktionellt, med alltför dålig personalförsörjning.

Dock har kritiken kanske framförallt kommit att handla om värnplikens påstådda samhällliga och sociala effekter, speciellt i kölvattnet av förra årets flyktingkris och oro i segregerade förorter. Ett pliktsystem kan fungera som en "nationell brobyggare och smältdegel", sägs det.

Vissa anser därför att en återgång till det gamla systemet kan vara ett verktyg för en bättre fungerande demokrati, i ett land som gått från att vara etniskt och kulturellt homogent till heterogent på relativt kort tid.

Men dessa åsikter baseras på relativt oprecisa spekulationer om vad återinförd värnplikt skulle få för utfall. Inte heller presenteras någon empirisk forskning som indikerar att teorierna som florerar i debatten skulle vara korrekta.

Faktum är att en färsk studie finner att den svenska värnplikten ökade brottsligheten hos de som gjorde lumpen, efter att militärtjänstgöringen var avslutad. Effekterna var extra starka när det gäller tyngre brott och koncentrerade till män med låg socioekonomisk status samt de som hade begått brott innan tjänstgöringen. Bland män med låg socioekonomisk status påverkades också inkomsterna negativt – samtidigt som inkomsterna bland män med hög socioekonomisk status påverkades positivt.

Exakt vad effekterna beror på är oklart, men forskningen tyder på att värnplikten ökade brottsligheten totalt sett och förstärkte existerande ojämlikheter i samhället – vilket rimmar illa med hyllningskörens lovord om ökad social sammanhållning och integration.

Detta betyder inte att en återgång till värnplikten nödvändigtvis skulle ha negativa samhällliga och sociala effekter. Detta beror sannolikt i hög grad på hur den utformas.

Poängen är snarare att frågan måste utredas noga och utan förutfattade meningar. Det håller inte att skjuta från höften med tvivelaktig teori som inte backas upp av empiri. Risken är helt enkelt alltför hög att lagen om oavsiktliga konsekvenser återigen slår tillbaka.

Gabriel Heller Sahlgren